

УДК 657.631.6

**ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ
ФІНАНСОВИХ РЕЗЕРВІВ****Нежива М.О.***E-mail: marijka@ukr.net**Київський національний торговельно-економічний університет*

У статті визначено і обґрунтовано науково-теоретичні положення організації аудиту та сформовано рекомендації щодо удосконалення організації аудиту ефективності формування фінансових резервів торговельних підприємств. Сформовано авторський погляд на сутність поняття «організація аудиту ефективності формування фінансових резервів торговельних підприємств», який ґрунтується на сукупності аудиторських процедур на всіх етапах аудиту ефективності формування фінансових резервів, що дозволяє оцінити як діяльність торговельного підприємства в цілому, так і процес формування фінансових резервів зокрема та сформулювати об'єктивні висновки та рекомендації. Практична значущість результатів дослідження полягає у розробці науково-теоретичних положень та рекомендацій щодо організації аудиту ефективності формування фінансових резервів торговельних підприємств, що дозволяє здійснити оцінку функціонування торговельного підприємства та надати більш точні висновки щодо процесу формування фінансових резервів та рекомендації щодо поліпшення.

Ключові слова: аудит, ефективність, фінансові резерви, організація, торговельні підприємства

UDC 657.631.6

**ORGANIZATION OF AUDIT EFFECTIVENESS OF FORMATION
FINANCIAL RESERVES****Nezhyva M.O.***E-mail: marijka@ukr.net**Kyiv National University of Trade and Economics*

There have been defined and justified scientific and theoretical positions of audit and formed recommendations for improvement of organizational system audit effectiveness of formation financial reserves of trade enterprises. It has been formed author's view of the essence of the concept of «organization audit effectiveness of formation financial reserves of trade enterprises», based on the audit procedures at all stages audit effectiveness of formation financial reserves, that allows to estimate the activity of trade enterprise as a whole, and the

formation of financial reserves in particular, and formulate objective conclusions and recommendations. Practical value is to develop scientific and theoretical propositions and recommendations for organizational system audit effectiveness of formation financial reserves of trade enterprises, enabling the assessment of the functioning of trade enterprise and provide more accurate conclusions about the process of formation financial reserves and recommendations for improvement.

Keywords: audit, effectiveness, financial reserves, organization, trade enterprises

Актуальність проблеми. Ринкові відносини потребують нових підходів для ведення бізнесу та управління торговельним підприємством. За останні роки важливість аудиту невпинно зростає, що засвідчує і збільшення кількості замовлень аудиторських перевірок, і зростання середньої їх вартості. Крім того зростає професіоналізм аудиторів, про що свідчить повнота застосування ефективних інструментів отримання аудиторських доказів та формулювання неупередженого судження. Так само потребує змін і удосконалення організація аудиту, в тому числі і аудиту ефективності формування фінансових резервів торговельних підприємств та дотримання вимог ринкової економіки, так як аудит ефективності формування фінансових резервів здійснюється з метою розроблення обґрунтованих пропозицій щодо підвищення ефективності формування фінансових резервів торговельними підприємствами.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблематика пов'язана з організаційною системою аудиту ефективності формування фінансових резервів, є актуальною, проте залишається маловивченою. Окремі питання в частині трактування організації аудиту розглядалися у працях Д.В. Єременко, Є.В. Мниха, М.О. Никонович, О.А. Петрик, в частині трактування резервів у роботах Ю.А. Вериги, Ж.В. Загоруйко, М.М. Орищенко та змісту аудиту ефективності присвячені окремі публікації Є.І. Іванової, Є.В. Мниха, А.М. Саунина. Враховуючи результати та не применшуючи значення вже проведених досліджень, слід акцентувати увагу на проблемних питаннях, які ще не знайшли свого вирішення.

Мета роботи полягає в узагальненні науково-теоретичних положень і рекомендацій щодо організації аудиту ефективності формування фінансових резервів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Організаційна система аудиту ефективності формування фінансових резервів відображає синтез взаємозв'язків різних елементів, які функціонують для досягнення мети. Організацію аудиту Єременко Д. В. [1, с. 7] розглядає як сукупність заходів, спрямованих на інформаційне та матеріально-технічне забезпечення процесу аудиту з метою висловлення професійної незалежної думки стосовно предмету аудиту при дотриманні правил і принципів, встановлених законом та нормативами. На думку Петрик О. А. [2, с. 12], під поняттям організація аудиту слід визначати систему методів, способів, засобів, норм і правил, що забезпечують ефективне здійснення аудиту та подальший його розвиток як галузі наукових знань, так і сфери практичної діяльності.

На основі послідовно проведеного аналізу, робимо висновок, що організація аудиту ефективності формування фінансових резервів торговельних підприємств – це сукупність аудиторських процедур на всіх етапах аудиту ефективності формування фінансових резервів, що дозволяють оцінити як діяльність торговельного підприємства в цілому, так і процес формування фінансових резервів зокрема та сформулювати об'єктивні висновки та рекомендації.

Організація аудиту ефективності формування фінансових резервів включає в себе визначення мети, завдань та етапів проведення перевірки.

Метою аудиту ефективності формування фінансових резервів торговельних підприємств є здійснення оцінки досягнення запланованих показників, виявлення проблем у виконанні завдання та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності формування фінансових резервів торговельних підприємств.

Основні завдання аудиту ефективності формування фінансових резервів торговельних підприємств:

- оцінка складових аудиту ефективності формування фінансових резервів;

- перевірка доцільності та законності здійснення операцій з фінансовими резервами та оцінка отриманих результатів;
- надання впевненості щодо обраного економічного механізму формування фінансових резервів;
- підготовка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління діяльністю торговельного підприємства з метою усунення виявлених недоліків і порушень у процесі формування фінансових резервів та розробки шляхів ефективнішого їх формування.

Етапи проведення аудиту ефективності формування фінансових резервів передбачає: планування; здійснення перевірки; підготовку звіту; контроль за виконання рекомендацій.

Процес планування аудиту ефективності формування фінансових резервів регламентується МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» [3, с. 263-275]. Планування аудиту ефективності формування фінансових резервів є одним з обов'язкових етапів, що складається у визначенні стратегії й тактики, обсягу перевірки, і складанні загального плану та розробки програми аудиту.

Планування аудиту ефективності формування фінансових резервів повинне проводитися аудиторською фірмою відповідно до основних принципів, а саме: комплексності, безперервності та оптимальності планування [4, с. 52].

Основні етапи планування аудиту ефективності формування фінансових резервів:

- попереднє планування аудиту ефективності формування фінансових резервів;
- підготовка й складання загального плану аудиту ефективності формування фінансових резервів;
- підготовка й складання програми аудиту ефективності формування фінансових резервів.

Одержавши в процесі попереднього планування дані про торговельне підприємство, аудитор приступає до розробки плану та програми. Займаючись їх розробкою, аудитору необхідно визначити аудиторський ризик і рівень суттєвості [5, с. 156-157].

У загальному плані аудитор повинен передбачити строки проведення аудиту ефективності формування фінансових резервів і скласти графік його проведення, підготовки звіту, висновків та рекомендацій. Крім того, визначити спосіб проведення аудиту ефективності формування фінансових резервів на підставі результатів попереднього аналізу, оцінки надійності системи внутрішнього контролю та ризиків.

Програма аудиту ефективності формування фінансових резервів являє собою детальний перелік змісту аудиторських процедур, необхідних для реалізації плану. Аудиторську програму варто скласти у вигляді програми тестів засобів контролю й у вигляді програми процедур по суті [4, с. 58].

Враховуючи викладені аргументи Клименко С. О. [6, с. 38], вважаємо за доцільне уточнити, що аудит ефективності формування фінансових резервів проводиться зазвичай суцільним способом, проте зважаючи на трудомісткість даного процесу замовником може бути прийняте рішення про проведення аудитором вибіркової перевірки наявних фінансових резервів. З цією метою необхідно керуватися вимогами МСА 530 «Аудиторська вибірка» [3, с. 463-481], який розглядає використання аудитором статистичної та нестатистичної вибірки при розробці й відборі аудиторської вибірки, виконанні тестів заходів контролю та детальному тестуванні, а також оцінці отриманих результатів. Аудиторська вибірка – це застосування аудиторських процедур до масиву облікових записів, який є меншим від ніж 100 %, в межах класу операцій або залишків на рахунках так, що всі елементи мають шанс бути відібраними. МСА 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту» [3, с. 330] визначає, що суттєвості є предметом професійного судження аудитора та залежить від його розуміння потреб користувачів фінансової звітності у фінансовій інформації.

Аудиторський ризик складається з властивого ризику, ризику контролю та ризику невиявлення. Чим вища оцінка внутрішнього ризику і ризику контролю, тим більше аудиторських доказів має одержати аудитор. Питання суттєвості та аудиторського ризику тісно пов'язано з поняттями «помилка», «обман» та «шахрайство».

Етап безпосереднього проведення аудиту ефективності формування фінансових резервів містить наступні стадії:

- збір інформації і фактичних даних про фінансові резерви для отримання аудиторських доказів;
- систематизація і розробка аудиторських доказів;
- оформлення і систематизація документів аудиту ефективності формування фінансових резервів.

Ціллю даного етапу є збір необхідних даних та доказів про фінансові резерви у відповідності з цілями програми та їх оцінка з точки зору відповідності визначеним параметрам або критеріям законності, ефективності досягнення цілей.

Згідно МСА 500 «Аудиторські докази» [3, с. 400], аудитор повинен отримати достатні та відповідні аудиторські докази, щоб мати змогу сформулювати обґрунтовані висновки, на яких буде базуватися його професійне судження. Аудиторські докази отримують у результаті проведення відповідного комплексу тестів контролю та процедур по суті. Достатність є критерієм кількості аудиторських доказів, а відповідність ознакою якості аудиторських доказів, їх доречності щодо конкретного твердження та достовірності.

Для забезпечення об'єктивної оцінки, отриманої за результатами аудиту ефективності формування фінансових резервів, необхідно враховувати два важливих чинники: оцінку подій після дати балансу (МСА 560 «Подальші події» [3, с. 559-570]) та оцінку можливості безперервного функціонування торговельного підприємства (МСА 570 «Безперервність» [3, с. 571-588]).

Робочою документацією аудиторів є записи, в яких аудитор фіксує використані процедури, тести, отриману інформацію і висновки, зроблені в результаті проведення аудиту ефективності формування фінансових резервів. Робочі документи є власністю аудитора. Вони мають містити всю інформацію, яку аудитор вважає важливою для правильного виконання перевірки. Ця інформація має підтвердити висновок аудитора.

Робоча документація має містити в собі опис усіх значних моментів і обставин, з якими зустрівся аудитор під час проведення аудиту ефективності формування фінансових резервів. Вона повинна бути чіткою і зрозумілою, щоб за нею можна було легко

з'ясувати обсяг проведеної роботи, перевірити обґрунтованість зроблених висновків. Робочу документацію треба складати в процесі виконання аудиту ефективності формування фінансових резервів. Вона має містити такі відомості: використані методики та тести; отриману інформацію та висновки [7, с. 158]. Відповідно до МСА 230 «Аудиторська документація» [3, с. 157] період зберігання документації після завершення повинен бути не менше 5 років.

Результати роботи, що виконують аудитори повинна документуватися. Показником успішного результату аудиторської перевірки є наявність рекомендацій щодо вирішення наявних та майбутніх проблем, а показником її якості – повнота контролю, витрати на його проведення [8, с. 374].

Наступним етапом аудиту ефективності формування фінансових резервів є підготовка звіту. Звіт за результатами аудиту ефективності формування фінансових резервів є підсумковим документом, в якому викладені основні результати проведеного контрольного заходу поряд з висновками, пропозиціями, рекомендаціями. Важливою ознакою аудиторського звіту є користь, яку він приносить для покращення управління і прийняття рішень, а також для підвищення ефективності використання коштів.

Підготовка висновків і пропозицій здійснюються за результатами збору та аналізу відповідної інформації. Висновки базуються на результатах проведеного дослідження і є основою підготовки пропозицій і рекомендацій. Детальне обґрунтування та апробація цього етапу показує, що остаточній підготовці висновків має передувати групування факторів, які істотно впливають на використання ресурсів, досліджуваних у ході аудиту ефективності формування фінансових резервів. Основними групами таких факторів, які визначаються за результатами підтвердження гіпотез, є управлінські, нормативно-методологічні та ресурсні [9, с. 19].

Висновки готуються на основі результатів зіставлення зібраних фактичних даних з встановленими критеріями та додаткового аналізу характеру і значущості даної проблеми. При здійсненні аналізу і підготовки висновків, які основані на його результатах, слід виходити тільки з отриманих і зібраних фактичних даних.

Логічним завершенням аудиту ефективності діяльності є аудиторські рекомендації. Рекомендації вносяться у звіт за принципом пріоритетності: фундаментальні, значущі та такі, що заслуговують на увагу [10, с. 60-61].

Рекомендації мають носити загальний характер, але все одно вони мають бути конкретними. Їх зміст залежить від поставлених цілей та отриманих результатів, а кількість не має бути занадто великою.

Перевірка виконання рекомендацій за результатами аудиту ефективності формування фінансових резервів проводиться для того, щоб:

- сприяти виконанню рекомендацій, стимулювати усунення виявлених недоліків і тим самим підвищити дієвість звітів про результати аудиту ефективності формування фінансових резервів;
- допомагати у розгляді та прийнятті необхідних мір, що забезпечують підвищення ефективності аудиту;
- слугувати основою оцінки діяльності аудиторів, оскільки виконання рекомендацій торговельними підприємствами, повинне підвищити ефективність використання ними ресурсів, а перевірка їх виконання повинна дати якісну і кількісну оцінку отриманого ефекту, який і може розглядатись як результат проведеного аудиту ефективності формування фінансових резервів.

Після виконання всіх рекомендацій, проводиться перевірка їх виконання та готується звіт за результатами аудиту ефективності формування фінансових резервів, залежно від обраної форми проведення перевірки, зміст якого може бути різним, і в якому відображаються не тільки виявлені недоліки у виконанні рекомендацій, але й позитивні сторони.

Висновки. Таким чином, організація аудиту ефективності формування фінансових резервів є сукупністю аудиторських процедур на всіх етапах аудиту, що дозволяють оцінити як діяльність торговельного підприємства в цілому, так і процес формування фінансових резервів зокрема та сформулювати об'єктивні висновки та рекомендації. Перспективами подальших наукових досліджень є розробка та удосконалення організації аудиту ефективності формування фінансових резервів із застосуванням інформаційних технологій, що сприятиме виявленню наявних недоліків та розробці заходів щодо їх усунення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єременко Д. В. Аудит агропромислових підприємств: методологія та організація: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / Д. В. Єременко. – Київ, 2008. – 20 с.
2. Петрик О. А. Стан та перспективи розвитку аудиту в Україні: методологічні та організаційні аспекти: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня докт. екон. наук: спец. 08.06.04 / О. А. Петрик. – Київ, 2004. – 34 с.
3. Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance and Related Services Pronouncements. Edition Part I. – New York: International Federation of Accountants, 2010 – 852 p.
4. Талалай В.В. Планування аудиту / В.В. Талалай // Аудитор України. – 2013. – № 7. – с. 52-58
5. Бутинець Ф. Ф. Аудит: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів; 2-е вид., перероб. та доп. / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 672 с.
6. Клименко С. О. Організація обліку та аудиту розрахунків з оплати праці в бюджетних установах / С. О. Клименко, Л. В. Мікрюкова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки. – 2014. – № 5.2. – с. 37-40
7. Аудит: підручник; 2-ге вид., переробл. і доповн. / Г. М. Давидов, І. Г. Давидов, Ю. Г. Давидов та ін.; за ред. Г. М. Давидова, М. В. Кужельного. – К.: Знання, 2009. – 495 с.
8. Кривобок В. О. Організація та завдання внутрішнього аудиту в системі управління підприємством / В. О. Кривобок, В. О. Євсєєнко // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2013. – № 10. – с. 370-375
9. Нікіфорова І. Організаційно-методологічні засади аудиту ефективності виконання бюджетних програм / І. Нікіфорова // Фінансовий контроль. – 2014. – № 7. – с. 15-21
10. Матієнко-Зубенко І. І. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / І.І. Матієнко-Зубенко, Л.О. Терещенко, О.І. Богославець. – К.: КНЕУ, 2004. – 288 с.